

Joods journaal
Interview Fons de Poel
Aantal woorden: 1650
Auteur: Esther Voet

[kop]
Fons de Poel over Israël

Een ambivalente liefdesrelatie

[intro]

De keren dat Fons de Poel in Israël is geweest, zijn niet te tellen. Hij maakte er legio reportages en ook liggen er persoonlijke banden. Het Joods Journaal spreekt met hem over betovering, spiritualiteit, verslaggeving, zijn zoon Aviv, zanger Boaz en ambivalentie: “Ik kan zeer kritisch zijn, maar als Israël écht wordt bedreigd, dan sta ik in de Negev.”

Aan een muur in het kantoor van zijn bedrijf Documare hangt een kindertekening. Van zoon Aviv? “Hij doet volgende week bar mitswa,” glimlacht journalist/programmamaker De Poel. “Dat vind ik prachtig. Ook mijn katholieke familie komt naar de synagoge, inclusief keppeltje. Ik vind het mooi om hem uit de thora te horen lezen. Mijn ex-vrouw is geboren en getogen Israëlische en ik vind dat Aviv moet weten waar hij vandaan komt. Zoals ik tot de katholieke traditie behoor, is het jodendom de bron van zijn bestaan. Ik vind het belangrijk dat hij die tradities in ere houdt. Een levenslang verbod op varkensvlees is niet het hoogste doel in mijn leven, alhoewel ik denk dat mijn ex-vrouw daar anders over denkt. De bar mitswa zal een groot moment voor hem zijn, en ook voor mij. Ik zal hem zeker zeggen: “Papa is trots!”

[tussenkop]

Imperialisme

De liefde voor Israël ontstond bij Fons de Poel (Nijmegen, 1955) al ver voor de start van zijn journalistieke carrière. “Ik ben de jongste van acht. Vooral mijn moeder had een voorliefde voor Israël en mijn ouders zouden ernaar op vakantie gaan. Maar toen overleed mijn vader. Mijn moeder ging toch, een paar maanden later. Met mij. Ik was veertien en ik kan me geloof ik iedere minuut van die reis herinneren. En, dat kon natuurlijk niet uitblijven, ik werd niet alleen verliefd op het land, maar ook op Edith Dayan, het mooiste meisje dat ik ooit had gezien. Eenmaal terug in Nederland kon ik over niets anders meer praten dan over Edith en Israël. Ik weet nog dat ik, als ik door het raam naar de zon keek, het gevoel had dat zij bij me was.”

Betoverd door Edith én het land... In ieder geval blijft die laatste betovering. De politieke interesse laat dan ook niet lang op zich wachten. In het linkse, zeer pro-

Palestijnse bolwerk Nijmegen sluit Fons zich aan bij de Werkgroep Israël. “Ik was links, maar ik ergerde me aan de manier waarop links Nederland zich opstelde. Iedereen liep met zo’n Arafatsjaaltje rond. Het zionisme was nota bene ontstaan vanuit een bevrijdingsbeweging, maar toen ze eenmaal ‘gewonnen’ hadden, was het ineens imperialisme. Misschien komt dat omdat je je behoort te identificeren met het slachtoffer als je een linkse identiteit wilt behouden. Maar ik zag in mijn vriendenkring de ongevoeligheid voor de geschiedenis, met name ten opzichte van de Tweede Wereldoorlog. Die link was voor mij juist zo sterk. Nog altijd kan niets mij zo ontroeren als het strijdbare zionisme als antwoord op die ramp. Samen met Ronnie Naftaniël heb ik dan ook enorme discussies gehad met het Palestina comité. Niet dat rechts overigens zoveel beter was hoor. Wat dat aangaat blijf ik nog altijd in de woorden van Martin van Amerongen geloven, die zei dat in beginsel de beste vrienden van Israël de linkse vrienden zijn. Ik heb wel eens het gevoel dat rechtse kringen Arabieren nog enger vinden dan joden.”

[tussenkop]

Objectiviteit

Zijn persoonlijke verbondenheid met Israël betekent overigens niet dat Fons zich in journalistiek opzicht subjectief opstelt. Moeite de journalistieke afstand te bewaren, heeft hij niet. “Ik weet nog dat ik Benjamin Netanjahu interviewde: een gevecht van 20 minuten, volgens mij wilde hij me sláán. Ik kan Israël in reportages hard aanpakken. Wat dat aangaat ben ik geen ambassadeur. Maar ik ben wel gevoelig voor de feiten. Daarbij heb ik het altijd als mijn opdracht gezien om als KRO-man alles wat met jodendom te maken heeft met maximale gevoeligheid te behandelen. Je moet je als KRO-medewerker zeer bewust zijn van de rechtstreekse lijn tussen de christelijke theorie en Auschwitz. Ik geloof trouwens dat we op de Nederlandse televisie een goed stel Israël-verslaggevers hebben. Misschien wordt daar binnen de joodse gemeenschap anders over gedacht, maar ik meen dat serieus. Ik heb ook goede banden ze. Ik kreeg college van Salomon Bouwman die als geen ander al het wisselgeld in de Israëlische politiek kende. En Ankie Reches is een hartsvriendin. Haar man werd als schermer in München vermoord toen ze zwanger was van haar dochter Anouk. Conny Mus vind ik een topverslaggever. En dan is er Eddo (Rosenthal, ev), die verslag geeft met een gevoel van: ‘Israël, wat doe je me aan?’ Ik vind dat ze heel behoorlijk hun werk doen.”

[tussenkop]

Selectief en overbelicht

Bij velen is met de jaren een ambivalentie ten opzichte van de Israëlische politiek gegroeid. Ook bij Fons. Er waren momenten dat hij bijna niet meer over straat durfde, zoals na de bloedbaden in Sabra en Chatilla. “Ik heb toen echt een dag op bed doorgebracht met een gevoel alsof het mij persoonlijk trof. Maar ook

geloof ik dat het hele conflict in het Midden Oosten op een verkeerde manier onder de microscoop wordt gelegd. Turkije mocht de Koerden van alles aandoen. En we lagen ook niet wakker van de massamoorden die Assad in Syrië heeft uitgevoerd. De verontwaardiging over Israël is selectief en wordt overbelicht. Niet alleen in de journalistiek, maar bijvoorbeeld ook bij de Verenigde Naties. Wat kan mij het verdommen wat een Afrikaanse dictator van Israël denkt?”

Toch lijkt er de laatste tijd, zeker sinds de oorlog in Irak een soort vermoeidheid op te treden ten opzichte van nieuws uit Israël. “Dat is ook logisch,” aldus Fons: “De paden zijn zo platgetreden. Het hele conflict is een opeenstapeling van vastgelopen gelijkjes geworden. Ik mag Peres graag, maar waarom zit hij er nog steeds? Is er dan helemaal geen nieuw bloed? Zijn er helemaal geen nieuwe ideeën? Er is nieuw visionair leiderschap nodig! Je ziet die vermoeidheid overigens ook in Israël zelf. Vroeger zag je iedereen met radiootjes op het strand liggen, dan gonsde het van het nieuws. Nu niet meer. Ze hebben zich bij de situatie neergelegd. Ik begrijp ook dat het compromisloze het van het compromis aan het winnen is. Je hebt doeners en denkers, de doeners hebben voor nu gewonnen. Je maakt geen politiek met Martin Buber. Rabin was hét momentum dat misschien eens in een halve eeuw voorkomt. Toen hij werd vermoord, wist ik: dit gaat helemaal fout. En dat is gebeurd. De annexatiepolitiek is in moreel opzicht failliet. Maar het zou ook te veel gevraagd zijn om van Israël een ander land te verwachten. En we moeten niet vergeten dat het in sociologisch opzicht een succesverhaal is. Er is in een halve eeuw een volk ontstaan. De Israëli herken je op een kilometer afstand. En ook de grenzen tussen sfaradim en ashkenazim vervagen. Hier in Nederland ben ik altijd heel kritisch ten opzichte van de Israëlische politiek. Maar ben ik er drie weken, dan valt die kritiek grotendeels weg, alsof je het allemaal beter voelt. En als ze écht bedreigd worden, dan sta ik in de Negev. Dat blijft. Ook omdat de ontstaansgeschiedenis me blijft ontroeren. Het is een experiment, weliswaar een reus op lemen voeten, maar ook een idee dat tot leven kwam tegen de verdrukking in. Om dat tot stand te brengen moeten ze datgene ter harte nemen, waar ze in de eeuwen daarvoor het slachtoffer van zijn geweest: het nationalisme. En dat op een plek waar je niet gewent bent, voortdurend in een oorlogssituatie zit en met terrorisme wordt bedreigd. Maar ook ben ik voor de oprichting van een Palestijnse staat, maar wel met veiligheidsbuffers. Het is allemaal echt dramatisch, en als bescherming neem ook ik er een beetje afstand van. Je merkt, ik ben ontzettend ambivalent.”

[tussenkop]

Gevoel voor drama

Toch blijft door alle ambivalentie heen Israël de plek waar hij zich thuis voelt. Hij is dol op Jerusalem en Tel Aviv. “Ik geniet altijd van de oriëntaalse kant van het land, rondslechteren op het busstation van Tel Aviv, daar voel ik me altijd

heel gelukkig. Daar vind ik de muziek van Boaz, mijn favoriete zanger, een soort Israëliische André Hazes: die arabisch/joodse klanken, dat meeslepende. Ik heb wel wat met drama. Maar het is ook iets fysieks: op Ben Goerion uit het vliegtuig stappen en de oranjebloesem ruiken. Het heeft iets magisch. Jerusalem: die ontmoeting met de tijd... Ik kan er dagen achter elkaar wandelen en op iedere hoek die magische prikkeling opsnuiven. Heel paradoxaal, maar dat geeft me ondanks alles innerlijke rust. Zo maar ergens zitten en dan rondkijken, dan voel ik me totaal verenigd met het hier en nu.”

Dat klinkt bijna religieus. Vandaar de vraag of hij dan ook iets met jodendom heeft of dat hij gelovig is. Fons laat zich van een onbekende kant zien. “Mijn hoofd is te klein om te geloven. Daarbij vind ik het niet relevant om me af te vragen of wij nu God hebben gemaakt of hij ons. Maar voor mij staat wel vast: zonder god geen kunst, zonder god geen schoonheid. Kijk naar de St. Jan in Den Bosch of tempels in India. En kijk als tegenstelling maar in landen waar God verjaagd is, zoals in het voormalig Oostblok. Ik wil hem dus niet uitschakelen. Maar ik noem mezelf eerder spiritueel. Zo probeer ik elke dag een uur voor mezelf te nemen. Ik heb altijd doorgebanjerd, wat overigens heel veel mensen doen. Tot het in de liefde misliep, toen werd ik eraan herinnerd dat het ging om contact met mijn omgeving en met mezelf. Spiritualiteit is zoeken naar bewustzijn, de essentie voelen. Dat bestaat voor mij uit momenten dat je ineens geïnspireerd raakt. Dat doe je door te focussen op een bepaalde gedachte. En soms leg ik een engelenkaartje, met zo ’n woord waar je dan tijdens de dag over kunt nadenken. In Israël is dat bewustzijn er gewoon, dat gevoel van er hier en nu helemaal zijn. En ja, ik zie de verharding, ik zie de neurose, de gruwelijke bureaucratie en het chagrijn onder de Israëli’s. En toch, als ik morgen weer naar Israël kan, dan wil ik morgen weer in Israël zijn.”